

csérni, hogy közbeszöhesse, sorra elmondhassa kifogásolni valót.

— Ez gonddal megirt dolgozat. De mindig vigyázni kell, hogy csak olyas valamit tárgyaljon az ember, a mit ismer tőviről-hegyire. Másképp könnyen pszichológiai anachronismuskba keveredik. És az ilyenekből kerekednek ki a lehetetlen, a nem igaz történetek.

Oh, ha még egyszer élembe jönne most és mondaná:

— Nem igaz ez a feketebetűs, szomorú történet Ernő, nem igaz . . .

Csaknem szünetel az alvilági csónakos evező csapása. Odaát, a tulvilágon, az öröklétben bizonyára sok-sok ismerőst fogsz találni, porladásnak átadott drága halottunk, barátokat kik náladnál előbb fizették meg a magok két obulusát. És egy két fordulója csak Charon sajkájának, s a partra szálló jövevények között már újabb és régi ismerős akad — megannyi bajtárs a siralom völgyéből.

Mert sűrű az élet vetése — és gazdag a halál aratása.

Te benned érett, magvas kalászt ért a kasza, drága halottunk!

Az elmúlt esztendőben már lenyomta, megörnyesztette vállait az évek sulya. Viruló, egészséges arczsine is eltűnt, arczkifejezése is elbágyadt egy kevéssé és őszbe borult halántékára mutatva elmélázott néha:

— Milyen jó volna már hazamenni — malacot nevelni. Egyszerre csak későn lesz.

Mi tagadás, hiszen nem csoda, hiszen természet, hogy vágyódott nyugalom után. Megviselte az a derekas, lelkes munka közepett eltöltött huszonnyolc esztendő és érezte bizonyára, hogy hanyatló félben az ereje.

És sirbadólt ime, mielőtt élvezhette volna megérdemelt nyugalomát.

Kegyetlen sors!

Hanem a mint csillapul első, leghevesebb fájdalomunk, a mint fölszárítottuk könyeinket és kissé nyugodtabb szívvel gondolunk a virágkoszorus sirhalomra, melynek hantjai alatt immár csöndesen pihen az a csöndes, jó ember — már akkor nem is tudunk többé panaszkodni olyan hangos, istenkáromló szóval a sors igazságtalansága ellen.

Mert hiszen, ha nem is valósult meg ez az utolsó óhajtott vágya, bennünket vigasztal legalább az a tudat, hogy e kívánságának teljesülését ő maga sem tekintette volna egy búban-bajban eltöltött emberélet kiengesztelésének. Sokat fáradott életében, de szerette a

munkát és szerette a kört, melyben dolgozott. Azt hiszem, a mi áldott szívű tanárunk — jól érezhette magát e földön!

Hiszen szeretet vezérelte — szeretet kísérte!
Storch Ernő.

IRODALOM.

Egy eltemetett város (Pompéji). Irta Dr. Morvay Győző. A Stampfel K. kiadásában megjelenő «Ifjusági könyvtár»-ban, melyet Dr. Szemák István nagy gondnal és kiváló paedagógiai tapintattal szerkeszt, ismét egy kötet jelent meg: «Egy eltemetett város (Pompéji)» címén Dr. Morvay Győzőtől. Igen szerencsés gondolat volt szerzőtől, hogy a kinálkozó régiségügyi anyagot egy eleveníti meg, hogy kövnyvének főhősével, Deciuszai beszélgeti el. Ez a Decius Pannoniának Aquincum nevű városában nevelkedett, s onnan indult el Pompéjbe rokonai látogatására. A fiu másfél hónapon át utazik, s lépten-nyomon számot ad érdekes tapasztalatairól. Megemlékezik többi közt a régi pannonai városokról, melyeken át utazott, megismerteti a római időbeli utazást, szállásviszonyokat, postaközelkedést, az utakat, a nap felosztását stb. Érdekes dolgokat regél Rómáról és Nápolyról. De legérdekesebb és legtanulságosabb kétségenkívüli Pompéji leírása. A munkát számos, nagyon szép illusztráció díszíti, s általában egész kiállítás méltó a kiadócélgé hírnevéhez. A vonzó, élénk stílusban írt kis művet bizonyára a legnagyobb örömmel fogja fogadni az ifjuság. Ára 1 frt.

Ezer év meseköltése. Bend-k Elek nagy könyvéből, az öt kötetes Magyar Mese- és Monda-világ-ból három füzetet (44-46.) kaptunk egyszerre. Széchy Gyula szép rajzaival s így az 50 füzetre tervezett könyvből még csak négy füzet van hátra. A most megjelent füzetekben ép úgy megtaláljuk Benedek mesemondó képességeinek általános s ismert jelességeit, mint az előző füzetekben Mesék és mondák váltják egymást e füzetekben is s Benedek mesemondó kedve, elevensége a nagy mű vége felé nem hogy lankadna, sőt inkább emelkedni látszik. Ugy irodalmi, mint nyelvi és pedagógia szempontból örökbecsű munka e könyv: méltó arra, hogy minden háznál meglegyen. A Magyar mese és Mondavilág egy füzetének ára 25 kr., 10 füzetenként előfizetve 2 frt 50 kr., de kapható diszkeskötésben is az eddig megjelent négy kötet, kötetenként 3 frtjával a kiadó Athenaeumnál és minden könyvesboltban.

Albatrosz sziget lakói című ifjusági regényre hirdet előfizetést Czettel Rezső, melynek tárgya kalandos menetű utleírásokkal s szövevényes mesével tarkázott ifjusági olvasmány lesz. A munka két részből áll. Az első rész „A szigetlakók“ a második „A sors gyermeke“ címet viseli. A kötetnek, mely a Légrády testvérek kiadásában jelenik meg karácsonyra, előzetési ára füze 1 frt, diszkeskötésben 1 frt 50 kr. Előjegyzések és előfizetési pénzek szerző nevére november 10-ig Bpest, Elemei-utca 15. szám I. em. 9. ajtó alá küldendők. Gyűjtők 10 előfizető után tiszteletpéldányban részesülnek.

Figyelmeztetés. A «Pária» című elbeszélés folytatása, Fejtő kérdések és az Ön-képző-köri jelentések, anyagalmaz folytán ki-maradtak Jövő számunkban pótolni fogjuk.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre . . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . . 2 frt.
Negyed évre . . . . . 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
könyvnyomda és hirlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

Az ifjuság kegyelete.

(*) A magyar tanuló ifjuság mindig nevezetes volt arról, hogy kegyelettel viseltetett a hősök és nagy férfiak iránt, akik vérüket ontva a hazáért, tiszteletet érdemelnek, meg a kik a tudomány, az irodalom terén voltak kiválók, a kiknek szellemi nagyságunkat, műveltségünket köszönhetjük.

A magyar fajnak ez a nemes vonása egyedül az ifjuságban maradt meg, az ő romlatlan, szüzi tisztaságában.

Kitől is várunk lelkesedést, buzgóságot, kegyeletet, ha nem az ifjuságtól? Az a nemes hév, mely egykor a mi szívünket dobogtatta, örökségképen mindig az ifju nemzedékre száll át.

A ti szépre, jóra, nemesre fogékony lelketek fel tud buzdulni minden iránt, a mi tiszteletre és elismerésre méltó, mert a ti ambícióitok még az ideális törekvés, melynek példányképekre, nemes alakokra van szüksége. A ti lelketeket lángra tudja gyulasztani egy lelkes buzdító beszéd, szíveteket mondhatatlan édes érzelemmel tölti el egy szép költemény, nektek nincs más czeletok, mint példák után indulva, lelketeket nemesíteni.

Nem von el titeket az élet gondja, nem tör meg benneteket a létért való küzdelem fáradtsága, lelketeket nem piszkolja be csalódás; csak hit, csupa bizalom az; benne csak sóhajok és ábrándképek vannak, mint egy imakönyvben.

Mikor minket a kötelesség másfelé von, mikor az életnek lelkünkre nehezedett gondja lassankint elhomályosítja azokat a képeket, melyek egykor bennünk is élénken éltek, a melyekért mi is tudtunk lelkesülni: az vigasztal bennünket, hogy a Gondviselés helyettünk is, mint a golyózáporban elhullott hősök helyett,

uj, lelkes fiatalságot állít, a mely így, a megmegújuló generációban sohasem vész ki, hanem megmarad örök ifjuságnak.

Hova jutna nemzetünk, ha hőseit, félisteneit, költőit nem becsülné meg az ifjuság?

Az övé volt s az övé marad az irántuk való kegyelet örök Vestalángjának ápolása, — mert ha ez nem volna, emlékek csak poros könyvekben, könyvtárakba relegálva maradna fenn.

Jól esik a lelkemnek, mikor a löcsei főreáliskola növendékeinek a branyiszközi csatában elesett honvédek iránt való kegyeletéről olvasok.

Kevesen vagyunk, talán csak egyedül mi vagyunk, akik tudunk még lelkesülni s titeket lelkesíteni. De mi nem tartozunk a közönséges emberek közé: köztetek élünk, magunk körül látunk lelkesedéstől kipirult arczzal, mi nem hagytuk el az iskolát soha: ha kikerültünk is belőle, mint tanulók, visszatérünk oda mint tanárok, lelkesedésünk himporát nem tudta lefújni lelkünkről az élet dúló vihara sem.

S érezzük, hogy a lelkesedés és kegyelet lángját kötelességünk benneteket ápolni, hogy lobogva égjen, el ne hamvadjon s ha az elragad is benneteket s szélsőségekbe visz is, inkább legyetek rajongók, mint közönyösek, mert a közöny a szellemi élet dinamitja, a mely irtózatosan pusztít, rombol, öldököl.

Közeledik a halottak napja! Ott, a hol egy nagy férfiu csontjai porladoznak: jelenjete meg a sirnál, ha testületileg, ha egyenként; emlékezzetek meg azokról, akik hazátokat nagygyá tenni segítettek, s ne feledjétek, hogy a mely nemzet ifjuságából nem halt ki a kegyelet, annak nem árthatnak a századok viharai, azon nem fog sem erőszak, sem ellenség, azt nem rontja meg a korrupció; annak élni kell!

MIAMIS KIRÁLY.

Irta: WALDEN EDMUND.

— Óh, mily nagy hős.
 — Hát ti nem ástátok ki a harczi bárdot?
 — Nem, a Kanadában lakó atyák gazdagok, ők sok drága ajándékot küldtek.
 — Szomorú dolog.
 — Merre fog menni a fiatal főnök?
 — Elmegyek délre a schawnokhoz, ezeknél vannak harcosaim, kikkel majd az angolok részére állok.
 — Jó. Az a fiatal főnök majd sok dicsőséget arat. Én is azt akartam, hogy a delavarok tanácsa kiássa a harczi bárdot.
 Erre közösen elköltötték az őzhust.
 Evés után az egyik delawar ismét így szólt Nikunthashoz. — Fiatal testvérem vitéz és bátor, de a mint észrevettem, nem elég jól ismeri a vidéket; nem tudja, hogy nem messze innen senekák laknak, mert különben nem mondhatná, hogy délfelé megy.
 — Micsoda? — kérde John hirtelenül, tehát már az Erie vidékén vagyunk?
 — Nincs már messze.
 — És a genessei folyó hol, merre van, tudod-e delawar?
 — Az északra van innen; éppen most jövünk onnan.
 — És békében volt ott minden?
 — A senekák voltak ott, — mondá ezután a delawar.
 — Istenem, tán gyilkoltak is ott?
 — Sok férfit és nőt öltek meg.
 — Istenem, Istenem, tán nővérem is oda veszett.
 A delawar észrevette John fájdalmát és így szólt hozzá: — Fiatal barátom, kiről is beszélsz te? A genesei folyó rózsájáról?
 — Szegény Mary nővéremről beszélek.
 — Őt elvitték magukkal a senekák; azt akarják, hogy egyik főnökük nejévé legyen.
 — Delavar, te azon részen is voltál, ahol oly hirtelen kanyarodik a folyó keletre?
 — Igen voltam. Követségben mentünk az ottanvalókhoz, hozzájuk is befordultunk és vendégszeretőleg fogadtak bennünket épp úgy, mint azelőtt a senekák. A követeket szívesen látják mindenütt. Menetkor láttuk a leányt, de jövet már nem találtuk ott; a senekák elvitték magukkal.
 — Hát te láttad őt? Hogy nézett ki? ott akott a vizesésnél? Vagy a malomnál?

— Igen, láttam. Kedves szöke leány ott lakott a vizesésnél.
 — Csakugyan, nővérem az, a ki a főnök hatalmába került. Istenem, adj erőt.
 — Testvéreim szerint tehát itt a közelünkben van a seneka falu? — kérde Nikunthas.
 — Még oda érhetek mielőtt lenyugodnék a nap.
 — Jó. A falubeli harcosok biztosan dél felé mentek.
 — Alighanem úgy lesz.
 — Ennek a falunak a harcosai voltak az előtt a genessei folyón?
 — Igen, ezek.
 — Hiszen akkor ott lehetne a leány is.
 — Lehetséges.
 John mitsem értett ezen szavakból, melyeket Nikunthas indián nyelven váltott a két delawarral, épp azért mozdulatlanul ült ott most is, arcát elfödte kezeivel és könyezett, mit némi gunynyal nézett a két delawar.
 Nikunthasra sem volt jó hatással John lágyasága, mindamellett így szólt a két delawarhoz:
 — Nővére miatt busul. A «halvány arc»-nak nagyon puha a szíve; különben bátor fiú, Nikunthasnak is ő mentette meg életét.
 — Tudom, a fehér emberek bátrak, de szívük olyan mint a vaj.
 A két delawar nemsokára felkelt és kijelentette a két ifjú előtt, kikkel kezét szorított, hogy folytatják utjukat délkelet felé, nem sokára el is tűntek szemek elöl.
 Johnt, aki még mindig vigasz nélkül volt s szomorúan ült helyén, ekként szólította meg Nikunthast.
 — Testvér, csillapítsd fájdalmadat, fojtsd vissza könyeidet, nem való e sirás harcosnak.
 — Igen, Nikunthas, ne sirjak. Én se vagyok köből; gondold el csak: atyám fogságban van, nővéreimet elhurcolták az indiánok, házunk pedig romokban hever.
 — Vigasztalódjál csak. Nikunthas bemegy a senekák falvába és megnézi, nincs-e ott a te kedves nővéred.
 — Micsoda, te el mersz menni a senekákhoz? megölnek majd.
 — Barátjuknak fognak tartani. Jőjj csak.

(Folytatása következik.)

Nemes boszu.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

(4)

— Mi lesz belőlünk Ferkó, ha kicsapnak?
 — Lehetetlen ránk bizonyítani, Sennyei barátom, a lopást, akármit fecseg az az asszony.
 — Hejh, én rossztól tartok.
 E párbeszéd az igazgatói szoba előtt folyt le, hol a beszólításra várt a két diák. 10 óra után néhány perczel megérkezett az epreskerti csösz is szomszédasszonyával együtt. Miután a pedellus bejelenté őket s az igazgató ur megtudta, hogy az asszony tanúnak ment oda, nemsokára kiszólt a két diáknak.
 — A tanári szobába!
 A rideg hangtól megijedve lépett be Sennyei a tanári szobába s utána Nagy Ferencz.
 — Beszélje el barátom azt az esetet, a mint az édes apja elmondta, szólt az igazgató ur.
 Erre a legény újra előadta a dolgot, a mit már ismerünk.
 — Hát maga, jó asszony látta ezt a két fiut azon a környéken?
 — Láttam tekintetős uram. Ippen Buzásné-től möntem hazafelé, mikor láttam, hogy ez a két ifjú erősen szaladt arrul.
 — Igaz ez?
 — Éppen egy lepkét kergettünk, mikor ez az asszony ott ment el.
 — Ugyan fiaim, mit csavarjátok el a dolgot? mondá az igazgató ur. — Tehát maga jó asszony biztosan tudja, hogy a felől szaladtak?
 — E' bizonyos, tekintetős uram. Osztan azt is láttam, hogy kerestek valamit a füben.
 — Mit kerestetek fiaim?
 — Én szólt Sennyei — éppen csak Myosotis palustris-ért mentem arra s azt kerestem.
 — Akkor se a lezéken járt az eszed, ugye Sennyei? veté közbe a növénytan tanára.
 Sennyei elpirult s nem szólt többet.
 — Nem azt kerestétek fiaim a noteszt kerestétek.
 — Kérem szépen igazgató ur — szólt Nagy — a Sennyei notesze még az előtt egy nappal elveszett.
 — Kérdeztünk? rivalt Nagyra Fodor tanár ur. Akkor beszélj, ha szólnak hozzád. Mit akarsz itt hazudni?
 — Nem hazudik, kérem alássan tanár urat, mert noteszem még kedden elveszett.
 — Ezennel rendre utasítalak Sennyei és majd gondoskodom róla, hogy máskor ne igekezzél meghazudolni.
 — Fiaim, szólt most már szigorúan az igazgató ur, fiaim, mégis tagadjátok a dolgot?

— Tagadnunk kell végső lehelletig — mond Sennyei szenvedélyesen, tagadnunk kell, mert nem igaz. Mondjon az a vén ember akármit, ez az...
 — Hallgass fiam, mert ugy kirepülsz, hogy lábad sem éri a földet! Az öreg rád ismert. ez a jó asszony ott látott benneteket.
 — Így görbüljek mög, mint az ujjom ni, ha nem igaz.
 — Ne beszéljen maga se közbe, tudjuk már. Tehát ott voltatok. Mit tudtok felhozni bizonyítékul, hogy nem voltatok ottan?
 Sennyeinek elállott már szava. Nagy szólott:
 — Az az öreg ember biztosan nem jól látott, ha Sennyeire azt mondja, hogy látta, mert mi bizony színét se láttuk neki.
 — Ez nem bizonyíték.
 — Hiszen ott voltunk, illetve ott is voltunk, de mi a kert tulsó oldaláról kerültünk oda s a lopás eszünkben sem volt.
 — Hiszen te se értesz máshoz, csak a tagadáshoz, mint jó pajtásod Sennyei. De fiaim most már hiába tagadtok. Világos tanubizonyítékaink vannak. Bár az önkéntes bevallás által enyhíthetnétek a büntetést, de ha ti nem akartok vallani, nem tehetek értetek semmit.
 Ezután a csöszhöz és asszonyhoz fordulva, mondá:
 — Most már elmehetnek. Eleget tudunk.
 — Ugy van, mondá Fodor tanár ur, eleget tudunk s ez a két gézengúz meg fog bűnhődni gázságáért.
 Miután azok távoztak, az igazgató Sennyei-eket egy üres tanterembe vezettette a pedellussal s felhitta a tanári kart az ítélehozasra.
 — Miután a tényállást ismerjük bizonyítékaink világosak, a diákok tagadását nem lehet figyelembe vennünk. Az ítélet ugy hiszem egyenlő súlyos legyen mindkettőre, mert nem tudjuk, melyik biztatta a másikat, bár valóbszínű, hogy Nagy tette.
 — Miért? vetté közbe Fodor — Miért ne lehetett volna az indítványozó Sennyei?
 — Ezt nem tartom valószínűnek egyáltalában, mert Sennyei, ha más szavára eltevedhetett is, maga nem volt oly rossz, hogy ilyet indítványozhatott volna. Ugy hiszem, ezen véleményben vannak kollégáim is, akik ismerik a két tanulót. Tehát arra kérem kedves kollégáimat, hogy az ítéletben kerüljük a legszigorubb fokokat.

Végre a kimondott ítélet úgy hangzott, hogy:

1. A kárt egyenlő mértékben térítik meg.
2. Viselik a gyógyítási költségeket.
3. Mindketten 3 óra hosszúra carcerbe csuktatnak s a pedellusnak fizetnek 1—1 koronát.
4. Magaviseletből egy fokkal roszbabb osztályzattal bélyegeztetnek meg a bizonyítványban.
5. Ezen ítéletről s ennek indokairól szülei hivatalosan értesítettek.

— Csak aztán az egy koronáról el ne fedkezzenek megint Nagy ur, mint multkor! szolt Pitze Nagyhoz, a mint rájok csukta a carcer ajtót.

— De kislelkü ember maga Pitze! kiáltott utána Nagy. — Na barátom, ma együtt vagyunk a paradicsomban. Ugy-e szép kis helyiség? Ugy-e nem voltál még ilyen helytt? Lásd, én már ismerem ezt a szobát tetőtől talpig, még azt is tudom, hogy ott a jobb sarokban a kő alatt üreg van, abban egy pakli kártya. Lásd ilyen, tudományaim vannak nekem! szolt nagyot röhögve.

— Légy rá büszke! Én nem kérek magamnak.

— Nem is kellett kérni ugy-e, mégis megkaptad? Lásd ilyen az élet; ma fent, holnap lent.

— Bizony te belöled sem a barátság beszél.

— Nem? Nagyon rossz szemüved van, mindent sötétnek látsz rajta. Pedig ennek a carcernak sokkal jobb levegője van, mint a tanteremnek, nem meleg s a mi különösen neked tetszhetik, nem poros.

— Eh! Hagyd abba otromba dicséreted! Ha csak ilyet tudsz, jobb ha hallgatsz.

— Ejnye, te nagyon a szivedre veszed ezt a kis carcert. Én meg nagyon örülök neki, hogy ki nem esaptak. Csodálom, hogy te nem vagy így.

— Bolond voltam, mikor veled először szóba állottam! most nem volnék itt.

— Ej ha! de büszke vagy! Még a tanteremben csak megjárja, hogy nem adunk egymásra mitse, de most ám egy cseppet se illik hozzád a büszkeség, nem gondolod? Nem nevetséges most a büszkeséged?

(Folytatása következik.)

A branyiszkói honvédelemk milliennáris megünneplése.

A löcsei állami főreáliskola lelkes ifjusága hazafias tanárainak vezetése alatt október hó 10-én elzarándokolt a branyiszkói honvédelemkhez, melyet az ezen a Szepességet és Sároszt összekötő hágón, a szabadságharcnak 1849. február havában vívott nevezetes győzelmének emlékére emelt Szepes vármegye közönsége.

Utközben, Szepes-Váralján, e városka hazafias polgármestere, Dr Szivko üdvözölte az ünneplőket, a város közönsége pedig számos zászlóval s éljenzéssel fogadta őket.

Az emlék közelébe érve, mozsarak durrogása hallatszott. Fent az emlék előtt hármassal mozsárlövés után a főszolgabíró, Görgey üdvözölte a teljes számban megjelent tanári testületet s a száznál több tanuló, mire az igazgató felett s a himnusz eléneklésével az ünneplés kezdetét vette. Pekry Károlytól Szabó Bálint alkalmi verset szavalt mely telve volt helyi vonatkozásokkal az ezredév keretében.

A kivonult tanulók megkoszorúzták az emléket. A megkoszorúzás után Dr. Sárffy Aladár lépett az emlék talapzatára s igen elevenen, szinte drámailag megérzékítve festette le a branyiszkói esatát, Guyon tábornok e hős haditettét. Beszéde hallatára úgy szólván látta az ember a hó, a vér, a zuzmarás zöld fenyőgallyak

szinét, mely borzasztó nemzeti szinné olvadhatott akkor össze. Áttért azután természetes módon a hazaszeretet magasztalására különösen hangsúlyozva, hogy az itt küzdött és elesett hősök nagy része tót és német volt, hogy tehát a hazaszeretet nem a nyelvtől függ, hanem a földtől, az anyaföldtől, az ősök porától mely olyanná szül bennünket is, mely ellenáthatatlan érzéssel fűzi sziveinket a hazai rögöz. Ezután a Szózat eléneklésével az emlék megünneplése véget ért. Az ünneplés egyes száma hármassal éljenzés és mozsárlövés követte. Vissza felé menve, felzarándokoltak az ünneplők a korotnoki síremlékhez, melyet Csáky Kálmán gr., Szepesvármegye volt főispánja emelt az ott porladó branyiszkói «28 hősnek» emlékére. Itt dr. Bauer Simon beszélt, magasztalva az ott porladókat, a névtelen hősöket kik megcsinálták a szabadságharc felséges epopeáját. A beszédet újra ének követte.

Szepes-Váralján 3 óra körül díszes közebebe volt, mely számos felköszöntés közt, igen vidám hangulatban folyt le, úgy, hogy a jelenlevők mindnyájan igen lélekemelő és szép nap emlékeivel távoztak.

Pekry Károlynak ez alkalomra irt ódáját ime itt közöljük:

Még zöld a lomb, a lég is enyhe,
Terem a réten még virág,
S érezni már az őszi csendbe,
Az elmúlás fuvalatát.

Elhervad a rét vadvirága,
A levelek lehullanak,
Meggyöngül majd a napsugára,
Minden mulandó, hervatag.

De a lenyugvó esztendőre
Jön új tavasz, új kikelet,
Örök mulást, itt mindörökre
Örökös új élet követ.

Képzeltetek el, hogyha tudtok,
Ezer ily őszt s ezer ily tavaszt,
Ezerszer hajtott és lehullott
Az elhervadt lomb és haraszt.

Képzeltetek el — s megtudjátok:
Mily végtelen az ezredév,
Hogy nemzetünk eddig fennállott,
Megerítetek történetét.

Hogy mily mulandó minden itten,
Beszélhet róla im e vár,
Csak néhány század tovaröppen
És romban áll a sziklavár.

Megdől Hellász s a régi Róma,
De ez a nemzet fennmaradt,
S hol forrt a népviharnak sodra,
Megállt, mint egy gránit darab.

Pedig sok volt az ellensége;
Feldúlta a török, tatár,
Ott tépte, marta a szivébe,
Hogy csüggedett reménye már.

És mindig volt, ki szembe szállott,
Kész vóni a végső tusát,
Mégvédeni a szabadságot,
A nemzetet, e szép hazát.

Azért jövének oh szent Szabadság,
Azért hozánk most is ide,
Azoknak kik e hont megvédték,
Koszorut sirjuk fölibe!

Friss zöld koszorut ez Emlékre!
Felejtve most a gyász, a vér,
Büszkén fonunk ez Ezredévre
Babért a meghalt hősökért.

Nem halt meg az, miért ök haltak,
A szabadság el nem veszett,
Mit életükkel oltalmaztak,
A haza el nem vesztetett.

És áll a hon ez Ezredévre,
S az Emlék áll sirjuk felett,
S babért hoz a Honvédelemk
Az ünneplő honszeretet.

Friss zöld koszorut ez Emlékre!
Felejtve most a gyász, a vér,
Büszkén fonunk ez Ezredévre
Babért a meghalt Hősökért!

Pekry Károly.

A közoktatás a kiállításon.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

III. †

Mint tényleg, úgy a kiállításon is csak egy lépés vezet a középiskolák osztályától a felső oktatás csoportjához.

A csarnok közepén foglalnak helyet azon egyéniségek képei, kik felső oktatásunk gócpontjait, a budapesti és kolozsvári tudomány, meg a fővárosi műegyetemet létesítették, fenntartották. Dicsőséges királyunk, Mária Terézia királynő és József nádor arcképei ezek. Az előtte álló üvegszekrényben láthatók egyetemünk alapítólevelei és jelvényei: közöttük ott tündöklék egy ékesség, az ernyedetlen, sok esztendőn át buzgalommal folytatott munka jutalma, melyre bizonyára sok ambíciózus ifju tekint vágyakozva. Az a gyűrű ez, melyet a király a sub auspiciis regisnél ajándékoz a jelöltnek.

A budapesti tudomány-egyetem, leszámítva az ide vonatkozó aprólékos képeket, kimutatókat, tanárok és hallgatók irodalmi műveivel teli szekrényeket, legérdekesebben az orvosi és a bölcséletiből, a természettudomány-fizikai szak által van képviselve.

A széleskörű medikai birodalom minden képzelhető, idevonatkozó tárgyakkal megjelenik. Lauffenauer Károly az idegrendszer betegségeit feltűntető praeparatumokat, egy paraffinban keményített agyvelőt, Navratil Imre a mellür irrigálására szolgáló készüléket, Taufer nőgyógyászati klinikájából származó operáló-széket, Dollinger Gyula kötések bemutatását célzó mintát állít ki. Egy asztal a Högyes-fele intézet áldásos működéséről számol be, bemutatván többek közt az ebvész elleni oltóanyag előállítását, és egy táblázatot, mely feltűnteti a veszett állatok által megmárt egyének számát és halálzási viszonyait. Megkapók még Böke Gyula fülpreparátumai, Pertik Ottó kórsvéttani kiállítása, míg Thanhoffer Lajos érdekes ideg-kikészítményeket és azt teszi közszemlére, mint fejlődik ki a pizstráng. Ne feledkezzünk el nagy medikusaink arcképeiről, melyek közül különösen nézzük meg a magyar orvostudomány három hősét: Balassát, Semmelweisst, Ruppot.

A bölcsészeti fakultást szemnek tetszően a természettudományi és fizikai kiállítás képviseli. A szekrényekben figyelmet érdemel a közetek ellenállásának folyamatát feltűntető gyűjtemény, Tibany környékének modellje és válogatott térképek. A mi a természettudomány tárgyait il-

leti, különösen két tudósunk emelkedik ki általuk. Egyik a múlté: Jedlik Ányos, kitől az összetett rezgések bemutatása, az első dynamogép sajátkezű tervrajza és az első dynamogép tűnik ki, a másik a jelené: br. Eötvös Loránd, volt kultuszministerünk, számos eredeti készülék feltalálója.

Időnk nem engedi, hogy a kolozsvári egyetem kiállítását részletezzük, melynek egész szervezete, képe bemutatódik itten E helyett a budapesti műegyetem kiállítását ejtsük utba. Merő bonyolódott, mechanikai és technológiai szerek, melyek ismeretlenül is imponálnak az avatatlanoknak. Szakító gép, szakítási próbák, távcsövek, mikrofotográf készülék és az ettől készített diogramok ötlenek szembe. A sok tárgy közül egy hatalmas minta kelti életre a letűnt időket: az első magyar lokomotivnak ötödnagyságban formált mása. Reményteljes nevet viselt: «Derü»!

A fal melletti asztalokon megannyi hírneves műegyetemi tanárok mutatják be tanítványaik haladását. Steindl Imre, Czigler Győző, Raucher Lajos, Petz, Fölser tanárok hallgatóinak rajzai szépek és szabatosak. A falon Klimm Mihály tanár vezetése mellett végzett vízmérési gyakorlatok képei függenek. Egy szekrényben kiváltképpen lekötik a szemlélőt a műegyetem ez idei rektorának Wartha Vincének érdekes festett edényei és Schuller Alajos tudományos eszközei, ki még elektromotoros készüléket is állított ki.

Ezekben aztán végeztünk három hazai «alma mater»-ünkkel és végigjártathatjuk szemünket azon képeken, illetőleg könyvgyűjteményeken, melyek jogakadémiáinkat, illetőleg azok tanárainak irodalmi munkásságát tüntetik föl. Debreczenben, Egerben, Eperjesen, Kassán, Kecskeméten, Nagyváradon vannak illetően intézetek, melyek illőképen elosztják a két egyetemre özőnlő jogásznépséget.

Meg kell említenünk a budapesti rabbiképző intézetet, mely történeti becsü régi könyveket helyezett üvegszekrénybe.

Erdély kulturális viszonyainak figyelemkeltő lapja azon domborművü térkép, mely azokat az alkotásokat tolja szem elé, melyek az erélyes kezű Szász Domokos, erdélyi ref. püspök működése alatt létrejöttek. Ezzel kapcsolatban iktathatjuk ide azt a grafikus tablát, mely a Nagyenyeden virágzó Bethlen-kollegium viszonyait ábrázolja. Igaz, hogy nem so-

Jókainak ép ezt a regényét vette tárgyalás alá, melyről nem igen beszélnek s melyet Beöthy Zsolt a mester egyik remekművének nyilvánít. A dolgozat szerzője általában helyesen jellemzi a «Sárga rózsá»t, csak ott vesztí lába alól a talajt, hol neki még magas tárgyakat feszeget, a realizmus, illetőleg idealizmus kaptáját akarván vonni a vázolt cselekvényre és szereplőkre. Azt a helyet pedig, hol a regényt valahogy a «Szegény asszony könyvé»-vel hozza kapcsolatba, épenséggel nem értjük és mint merőben fölöslegest töröltük. Hasonlóképp megcsillagoztuk azt a passzust, mely a «Sárga rózsá»-t egyenesen a Toldi mellé helyezi. Ily messze még sem szabad menni a csodálatban. Ezen és néhány apróbb botlás leszámításával az értekezést valóban kiváló dicséret illeti meg.

3. Ifjusági elbeszélésre hirdetett pályázatunkra 6 művecske érkezett be. A föltételnek, mely szerint a tárgy az iskolai életből veendő, mind megfelelt, csak a «Máriakép» című nem, mely épen tárgyánál fogva esik el a jutalomtól, pedig terjedelménél és meseszövése-nél fogva figyelemre méltó. Így nem illik lapunkba. *Nyertesnek Bergl Izidor*, kaposvári főgimnáziumi 8. o. tanuló «*A vén diák*» című nem annyira elbeszélését, mint inkább rajzát nyilvánítjuk. A rajz kissé túlságosan idealizált, de a benne föltetsző költői felfogás és mély kedély bizonyára meghatja olvasóinkat.

A többi négy közül a Beck Imrétől (Felmér) származó «Lombok alatt» című üti meg a közölhetes mértékét. «A mi jó tanár urunk» jól indul ugyan, de a befejezéssel ellapul. Ily véletlen nem lehet egy elbeszélés megoldása. «Poste restante» sajátos hányaveti modorban irt történet, melynek cselszövénye vajmi szellemtelen. Nincs meg benne az a humorizálásnál is megtartandó finomság, mely megfelel a mi intenczióinknak. «A rosszaság bűnhődése és a jóság jutalma» tartalmára már ezimeből is lehet következtetni.

4. A bármely nyelvből választott fordítás tételénél ide pályázó olvasóink régi hibájukba estek. Nem tudják tárgyukat kellőképen megválasztani. Száraz természetrajzi, földrajzi vagy történeti cikkekkel állanak elő, holott ilyenek senkit sem érdekelnek; ilyfajtaú dolgokkal lépten-nyomon találkozhatni. Pedig ott kínálkozik a német és kiváltképp a francia irodalom, kisebb terjedelmű, humoros ifjusági elbeszéléseivel. Nyujtsanak erre nézve mintát a lapunkban közölt, Daudet Alphons és Henriét André-féle dolgok. Másrészt gondolják meg, mily kedvező alkalmat szolgáltat illetően fordítás a stil gyakorlására, a magyar nyelv szép-

ségének, zamatos szólásainak kifejtésére. Egy kis mügonddal elsikkad a sok idegenszerűség, melyek jelen alkalommal — minthogy valamennyi pályamű németből fordítódott — súlyos germanizmusok képében hegyeződtek ki.

A kezünkben levő hat fordítás közül esetleg kettő közölhető: «A czápa-fogás» Barabás Sándortól és «A költők királyának életéből», ha az átültető értésünkre adja, honnét és mely szerzőtől fordította.

5. A bármely tárgy értekezésben való első-ségen 13 dolgozat vetekszik. Ezen aránylag csekély mennyiségben is nagy az eloszlás. Van közte eszthetikai tanulmány, irodalomtörténeti, történelmi értekezés, jellemrajz, elmélkedés, sőt még a méhézet körébe vágó dolog is! Itt azonban komoly kifogást kell emelnünk. Nem kívánunk mi minden ízében eredeti nagyon is szedve-szedett tárgyú dolgozatokat, de annyit csak mégis megkívánhatunk olvasóinktól, hogy ne lépjenek föl oly témákkal, melyeket közönséges házi gyakorlatokban ezerszer elcsépeltek s a legközelebbi iskolakönyvben föllelhetők. Ilyetén tételek, mint: a kereszténység fölvételének hatása Magyarországon; a nemzetietlenség kora; a homeroszi költemények; a legnagyobb magyar lyrikus (már mint Petőfi): Ilosvai és Arany Toldija: csak nem számíthatnak komolyan tetszésre. Illő tárgy busásan kínálkozik, csak utána kell nézni!

A figyelemreméltóbbak közül nem szánhatjuk nyomdafestékre a «Hannibal és Napoleon» cz. történeti értekezést, mert szerzője nem viszi ki a párhuzamot, merőben adatokat sorol föl és stílus tekintetében sem önálló; sem pedig a «Toldi szereim» cz. fejtegetést, mely nagy szorgalomra vall, de szerkezete aránytalan és írója vaskos tévedésekbe esik.

Igy csak két dolgozatot lehet esetleg közölni: 1. A természet megismerése a legbiztosabb út, mely az Isten imádására vezet, írta Porde Gyula (Szamosujvár), 2. Mennyivel mulja fölül az ó kor az újabb kort és az újabb kor az ó-kort? írta Rác Géz, főgimnáziumi tanuló Fehérttemplomban. A kiirt jutalmat azonban kiadni egyáltalán nem lehetséges.

6. Valamely költemény poetikai fejtegetése tételünkre 6 dolgozat pályázik, melyeknek majd mindegyike érdemes munka. Csak az a kár, hogy többé-kevésbé sokat ismertetett dolgokat vesznek tárgyalás alá, melyekhez nagyrészt csak avult reflexiókat lehet fűzni. Pedig Aranynak, Tompának, Vörösmartynak van több költeménye, melyek e részben parlagon hevernek. A «Vén cigány», «Csák» stb. egész problémát tárnak elő, mely megoldásra várakozik.

A hat dolgozat közül pályadíjra *Berzsenyinek* «A magyarokhoz» intézett ódája fejtegetését méltatjuk, lendületes magyarázata és szép stílusa miatt. A jelítés levél *Fejes Béla* nevét tünteti elő, ki költeményével is sikert aratott. Kivüle még *Ébinger János*, szegedi főreáliskolai tanuló ismertette ugyane költeményt: dolgozata dicséretreméltó, de nem közölhetjük, miután a nyertes munka megfelelőbb. Hasonló okból marad el *Darkó Jenőnek* (Sepsi-szt.-György) értekezése, mely *Petőfinek* «Egy gondolat bánt engemet» cz. rhapsódiáját fejtegeti, minthogy tavalyi évfolyamunkban jelent már meg egy erről szóló dolgozat.

7) A Fejtörő kérdésekre beérkezett pályázat eredménye kielégítő, az egyes kérdések jók, de összeségükben olyan gyűjteményt, mely a

kérdéseket s rajzot illetőleg helyét megállja, csak egyet találtunk, ez az «1000» jelű dolgozat, melyet jutalomra érdemesnek tartunk. Szorgalmasan dolgozott *Barabás Sándor*, de egyik kérdésének megfejtését elfelejtette közölni. *Gruber Viktor* (Pécs) ügyes kérdéseket csoportosított. *Kovács János* (Szabadka) igyekezete és szorgalma miatt dicséretet érdemel. Kár, hogy képtalányai nem sikerültek. *Spitzer Zoltáné* (Baja) hiányosak. *Bubics Jenő* (Nyitra) nagyon könnyűek, *Bernolák Kálmáné* túlságos egyszerűek. *Rosenheim Somáé* (Sopron) és *Balkányi Kálmáné* nem felelnek meg a pályázat feltételeinek. A jutalmat ezért *Kis Györgynek* (Bpest) adjuk ugyanis csoportosított kérdéseieért. A versenyzők kérdéseit alkalmilag felhasználjuk.

Az égiháboru.

— A «Tanulók Lapja» számára írta: *Bóbita Endre.* —

(5.)

Az előrebocsátott historikum után a következőkben megkísérjük a villám keletkezését a tudomány mai állása szempontjából kimagyarázni és minden oldalulag megvilágítani.

Az elektromosságtan ugyanis két különféle elektromosságot különböztet meg. Az egyneműek egymást taszítják, a különféle egymást vonzzák.

A vonzott különféle elektromosságok egyesülése, ha az rossz vezetőkön keresztül pl. a levegőben történik, roppant erővel, fény és hang kíséretében megy véghez. Az egyesülésnek e nemét és jelenségét elektromos vagy villamos szikrának mondjuk. A mily mértékben nő az ellenkező elektromosságok mennyisége, oly mértékben nő az elektromos szikrának az erőssége és növekedik egyúttal azon távolság is, melyen keresztül az elektromosságok kiegyenlítődése végezhető.

Mindezek után a villám nem egyéb, mint oly nagyobb mérvű elektromos szikra, mely vagy két felhő, vagy pedig felhő és a föld ellenkező elektromosságainak kiegyenlítődéséből származik.

Most azonban az a kérdés merült fel, honnan ered a felhőknek kétféle elektromossága és honnan a földnek a felhőkével ellenkező elektromossága? E kérdést egyszerűen az elektromosságnak megosztó tulajdonságára és a megosztós törvényére való hivatkozással oldhatjuk meg.

Ugyanis minden elektromos test a közelében álló testben, főleg jóvezetőben, annak érintése nélkül is kétféle elektromosságot ébreszt, még pedig a megosztó test felé fordult oldalon a vonzott ellenkező, az elfordult oldalon a taszított hasonló elektromosságot.

A légkörre vonatkozó vizsgálódásokból pedig az tűnik ki, hogy abban mindenkor bizonyos mennyiségű és nemű elektromosság található. Ha most a légkörben a párák lehülése folytán felhő keletkezik, az mint jó vezető a légkör elektromosságát magába gyűjti. Az ily módon elektromossággal megtelt felhő a közelében lévő felhőben megosztás által kétféle elektromosságot ébreszt, ez ismét a szomszéd felhőben és így tovább, míg végre az egész felhő tömeg egymással ellenkező elektromossággal telik.

Ha az ily módon ellenkező elektromossággal eltelt felhők, a szélről hajtva, elég közel jutnak egymáshoz, beáll köztük az elektromosságok kiegyenlítődése vagyis létrejön a villám tünevénye felhő és felhő között. Megtörténhetik azonban, hogy az elektromos felhő közel jutván a földhöz, abban is a megosztás által elektromosságot ébreszt s ha az elég erős arra nézve, hogy a felhő és a föld között lévő levegőn át egyesülhessen, villámcsapás jön létre felhő és föld között.

A villám alakja nagyon különböző. Legközönségesebb s egyúttal a legismertebb a zeg-zugos alakú villám, mely a mesterségesen

előállított elektromos szikrához teljesen hasonlít.

A villámnak ezen zeg-zugos útját onnan származtatják, hogy a villamosság mindig a legjobb vezetőt keresi. ily helyek pedig a levegőben nem fekszenek egyenes vonalban. Valószínű azonban, hogy a villámnak zeg-zugos útja a levegő ellenállásából származik. Ugyanis az elektromosság roppant sebességgel (300.000 km) haladva, maga előtt a levegőt erősen összenyomja, minek folytán annak ellenállása oly nagygyá lesz, hogy a villamos szikra kénytelen irányt változtatni, a mi a szikra útjában többször ismétlődik. Innét a villámnak törött alakja.

A zeg-zugos villámokon kívül ismerünk még felületi, gömb vagy tüzgolyó alakú és tűzér alakú villámokat (gömbök sorozata). A tüzgolyó alakú villámok a megelőzőktől nemcsak oldalakra, hanem tartamuk és sebességükre is különböznek. Míg a többiek csak pillanatnyi tartamúak, addig a gömb villámok sokszor több percig láthatók.

E villámok, a többiek megfejtése után is sokáig a megmagyarázhatatlan tünevényekhez tartoztak, sőt a fizikusok nagy része azok létezését is tagadta, míg végre *Planté* francia fizikusnak sikerült magas feszültségű áramok

útján gömb alakú elektromos szikrákat előállítani s ezzel nemcsak azok létezését bizonyította be, hanem egyúttal keletkezésüket is megmagyarázta.

Szerinte a gömbvillámok izzó ritkított levegőből s a víz szétbomlásából eredő gázokból állanak, melyek szintén ritkult, és izzó állapotban vannak.

A látóhatár szélén sokszor észlelt villanások vagy felhő nélküli villámok nem egyebek mint a látóhatár alatt véghezmenő villámlásoknak a visszfénye.

A zeg-zugos villámok többnyire, a gömbvillámok pedig mindig a felhő és a föld között mennek véghez, a midőn is azt szokás mondani, hogy a villám becsapott.

A villám középtartamára nézve azt találták, hogy az a m. perc milliomod részeig sem tart. Ha mi a villám tartamát mégis mérhetők ideig látjuk, az kizárólag fénytani csatlódásból ered. Valamint idő szükséges ahhoz, hogy mi a tárgyakat tisztán láthassuk úgy fordítva is az ideig hártán képződött kép csak bizonyos idő múlva tűnik el onnat. A villám intenzív fényénél fogva utóképet hagy maga után a retina hártán, miért is a szem azt több ideig látja, mint az a valóságban tart.

(Folytatása következik.)

A telepáthiáról.

— A «Tanulók Lapja» számára.

Nagy érdeklődéssel bírnak ránk az emberi élet megfigyelései. Különösen az utóbbi időkben a lehetetlen-égekkel kiinduló, csudás felfedezésekkel gyarapodott lélektanunk és mindig megdöbbenünk az elméleti suggestió előremenetelén.

Ezen lélektani megfigyelések sorában foglal helyet a telepáthia, melyről minden ember maga életéből sokat mesélhet el. Ezen görögből vett (telos-távol, pathos-érzés) szóval jelezzük azon lelki tünevényeket, melyek távolba hatnak, látományszerűek. Mindenki felsorolhat életéből számos idevágó megfigyelést; hányszor gondoljuk át előre azt, mi későbbben tényleg bekövetkezik, hányszor valók álmaink, hányszor látományok érzelmeink?

Előre látható volt tehát, hogy ezen tünevények a tudós világban nagy fetűnést keltenek és hogy ma már számos emberrelme dolgozik megfejtésükön. Így alakult Angolországban a «Lélektani észlelések társulata», (Society for Psychical Research), mely kötet számra

adja ki rendkívül érdekes megfigyeléseit. Az elért eredmények ma még kezdetlegesek, de az észlelés annyiféle, hogy a magyarázások igen közelről érintkeznek már az igazi eredményekkel. A sok példa közül, közölhető lenne nem egy k. olvasóinkkal, de minek tegyem hisz mindegyikük tudna számosat, és tán még érdekesebbeket is elmesélni. Legyen szabad azonban egyet e helyen felemlítenem:

B. kisasszony álmatlanul tölté egyik zord, december éjszakáját. Borzasztó gondolatok dúltak agyát. A többi közt látta atyját, ki különben erőteljes, egészséges ember volt, a mint egy folyó partján kísérte a messze távozó hajó futását. — A mint így gondolataiba merült, hátulról hirtelen egy ismeretlen kéz bedobja a folyóba. B. kisasszony erre hirtelen felriad, abba hagyja ijesztő gondolatjait, de mily csuda! . . . másnap kora reggel kapja a hirt, hogy atyja e fennemlített órában meghalt. Az eset igen érdekes és magyarázata tán

igen merész volna. Mit mondjunk rá, hogy véletlen, vagy azt, hogy lehetetlen? De hisz sok oly dologról van tudomásunk, a melyről nem tudunk mást, mint hogy létezik, a melyet nem tudunk megérteni, a melynek okát, módját nem tudjuk megmagyarázni!

Magyarázatunk kiindulhat abból, hogy e két egyén egy még ismertlen, physikai erő hatása alatt állott e pillanatban. Ezen erő nincs helyhez kötve, ez még a távolban is összekötheti és igazgathatja két egyén agyát.

E most említett magyarázat azon alapulhat, hogy az együtthangzás példájára, az aetheren átható vonzó erőhöz hasonlóan, az egyik agyból kiinduló izgalom egy ismeretlen erő hatása alatt érheti a másik agyát.

Sokkal egyszerűbb megoldása azonban a telepatiai tüneteknek azon feltevése, hogy rokonlelkű embereknél nincs kizárva, hogy ugyanazon dolgok hassanak rájuk, hisz ha két szív egyért dobog, együtt érez, nem hallja-e az egyik a másik dobogását? — Sok esetben meg már maga a körülmény hozza e tüneteket magával, de mégis a legtöbb eset a véletlenségen alapul.

De akármelyik megoldást választjuk is, nem szabad elfelejtenünk, hogy a mely köztük a legmerészebb, nem oly valószínűtlen, mint gondolnánk. Ma róla csak azt mondhatjuk: A szellemi lényre is hathatnak erők, a melyeknek létezése és hatásuk módja ma napság még ismeretlen.

E helyt legyen ennyivel elég mondva. Kinek hasonló tünetek fel fogják figyelmét kelteni, gondoljon csak arra, hogy ezeket részint a fenforgó körülmények, részint a véletlenség, részint akarunk egy ismeretlen erő hatása alatt végezte.

Ujra találtunk tehát egy új utat, új módot, a mely még sok gondolkodásra fog alkalmat szolgáltatni.

Goldzieher Károly.

VEGYESEK.

A budapesti VII. ker. magyar királyi áll. főgymnasium önképzőköre f. hó. 11-én vasárnap d. e. tartotta első ülését Váczy János dr. tanár-elnök jelenlétében, Karay Aurél elnöklete alatt. Az elnöki megnyitó és a titkári jelentés meghallgatása után Spitzer Endre szavalt egy részletet. «Borics és Preslavá»-ból. Szavallatát többeknek hozzászólása után második fokra érdemesítették. Lelkes éljenzést aratott Fleischmann VIII. o. t. «Idealizmus és realizmus» című értekezése, melyet kiadtak bírálatra. Storch Ernő alelnök olvasta és bírálta ezután

az «Ilona» cz. költeményt, melyet a kör-bíró véleményéhez csatlakozva szó nélkül első fokra fogadott el. Felbontatván a jelíges levélke, abból Singer Ferencz titkár neve tűnt elő. Még Réh Ferencz szavalt Reviczky Gyula «Pán halála» cz. költeményét. Végül Perlesz Lajos VII. o. t. a «Szöke Tisza partján...» cz. verset bírálta, érdem könyvbe iktatásra ajánlva azt, mihez a kör szótöbbséggel hozzájárult. Szerzője: Lustig Ármin VII. o. t.

A halottak napját az egyetemi ifjuság ez évben is a hagyományos kegyelettel üli meg. November 2-án délelőtt 8 órakor gyülekeznek a hallgatók a Szerb-utczában s az egyetem új lobogója alatt vonulnak ki a kerepesi-uti temetőbe. Itt beszédeket mondanak; Kossuth Lajos sirjánál *Herczeg Béla*, az «egyetem kör» elnöke, Batthyányi mauzeumánál *Pálffy Ferencz*, Deák Ferencz mauzeumánál *Rainer Károly*, Klapka sirjánál *Ditróy Nándor*, Forinyák sirjánál *Kazay László*, Woronyeczky sirjánál *Lampert Géza*, a vértanuk sirjánál *Lajos Dénes*, Kisfaludy Károly sirjánál *Vida Sándor*, Czuczor sirjánál *Hanig István*, Arany sirjánál *Bell Lajos*, Garay sirjánál *Reviczky Gábor*, Vörösmarty sirjánál *Dobos Károly* és Csiky Gergely sirjánál *Józsa Gyula*.

Az V. ker. áll. főreal «Irodalmi iskolája» szombaton október hó 3-án tartotta Lenkei Henrik tanár ur elnöklete alatt alakuló gyűlését, melyen a tagok fölötté nagy számban jelentek meg. Az ifjuság köréből: Vajda Béla VIII. o. t. ifj. elnök, Stern Lázár VIII. o. t. titkár, Békei Jakab VIII. o. t. jegyző, Adler Vilmos VIII. o. t. ellenőr, Landsberger Hugó VII. o. t. pénztáros, Kardos Rezső VII. o. t. Gazda és Katzburg Aladár VII. könyvtárnok.

A brassói róm. kath. főgymnasium önképzőköre f. hó 10-én gyűlést tartott, melyet a mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása után Sándor J. VII. o. t. szavallata nyitott meg, Palágyi «A leláncolt Prometheus» című költeményével. Utána Kovács I. VI. o. t. Kerényinek «Jelva» cz. költeményét, Kovácsy L. V. o. t. pedig Petőfi «A távolból» cz. költeményét szavallta. Ezt követte a «Mely körülmények akadályozták a magyar irodalom fejlődését a reformáció koráig?» cz. dolgozat felolvasása, szerzője Szotyori D. VIII. o. t. Majd Márton J. VII. o. t. olvasta fel «Mohi pusztán» című költeményét. Mindkettőt megéljenzették. Ezután Molnár D. VIII. o. t. szavallta el Petőfinék «A hazáról» cz. költeményét. Utána Herzenyi Á. VI. o. t. szavallta Vörösmarty «Vén ezigány»-át, Baráczy S. VI. o. t. pedig Petőfinék «A rab» cz. költeményét.

A győri m. kir. állami főrealiskola ifjusága f. hó 11-én d. e. 9 órakor tartotta alakuló gyűlését Szabó Ernő dr. tanár ur vezetése mellett. Lenner Emil igazgató ur buzdító szavai után az önképzőkör működési tervzetét állapították meg és az alapszabályokat olvasták fel. Ezután megejtették a tisztviselők választását, mely ritka egyértelműséggel egyhangulag történt meg: Elnök Mihákovics Elemér VIII. o. t., Titkár Kemény József VIII. o. t., Jegyző Grünhut Gyula VII. o. t. és Pénztáros Ländler Dezső VIII. o. t. A gyűlések idejének megvitatása és a következő ülés napirendjének megállapítása után az alakuló gyűlés feloszlott.

A pécsi főgimnázium önképzőköre folyó hó 11-én ülte meg az aradi vértanuk emlékünnepeit. Elsőnek Réder K. VIII. o. t. lépett fel Palágyi «Az aradi vértanuk» című költeményével. Utána Budai D. VIII. o. t. olvasta fel sikerült és mindenkinek tetszését megnyerő «50 év mulva» című elmélkedését. Ezt követte Nyaka L. VIII. o. t. «Arad szerepe a szabadságharcban» című sikerült értekezésének felolvasása. Őt követte Rihmer O. VII. o. t. ki Várady Antal «A tizenhárom» című költeményét szavallta el sikeresen. Most Grosch K. VII. o. t. olvasta fel «Egy kép a szabadságharcból» címmel sikerült elbeszélését. A program utolsó pontját Kerese Gy. VIII. o. t. Vörösmarty Szózatának elszavallása kepezte.

A brassói állami főrealiskola szeptember 25-én tartotta meg önképzőkörének alakuló gyűlését Halász Gyula vezető tanár ur elnöklete alatt. Egyedüli tárgy a tisztviselők megválasztása volt. A tisztviselőket titkos szavazás útján választották és pedig Inke György VIII. o. t. elnöknek, Ringler Aladár VIII. o. t. jegyzőnek s pénztárosnak Gyertyánffy Ernő VII. o. t. A gyűlés az alaptörvények felolvasásával végződött.

A dévai m. kir. áll. főrealiskola «Salamon Ferencz» önképzőköre az aradi vértanuk emléknapiját f. hó 10-én szokásos kegyelettel ülte meg következő tárgysorozattal: I. Tizenhárom, írta Várady A. szavallta Kerner Z. VII. o. t. II. Emlékezés okt. 6-ára, felolvasta Tolnay L. VIII. o. t. II. Október 6. írta Ábrányi K. szavallta Buócz J. VIII. o. t. IV. Aradi vértanuk emlékezete, felolvasta Dobay F. VII. o. t. V. Október 6-án. Írta Jakab Ödön, szavallta Jaczó Imre VII. o. t.

A szegedi főgymn. segélyző egylete folyó hó 8-án tartotta Safran József tanár ur vezetése mellett a választógyűlést. Elnök Vagner Ede VIII. o. t. Főjegyző Szombathy Dezső

VIII. o. t. Titkár Dörner Hugó VIII. o. t. Pénztárnok Andrassy Akos VIII. o. t. Ellenőr Salamon Gyula VII. o. t. Főkönyvtárnok Márki Imre I. II. aljegyző Gombos Lajos és Beck István VI. o. t. Aljegyző Andrassy Kálmán V. o. tan.

A pécsi felső keresk. isk. önképzőköre f. hó 17-én tartotta gyászgyűlését az aradi vértanuk emlékére, a következő tárgysorozattal: Megnyitó beszéd. Tartotta: Bokor Ferencz tanár ur, a kör elnöke. «Prolog» Palágyitól. Szavallta: Bodroghy Árpád a kör alelnöke felső oszt. tan. «Honvédek sirja felett» Ábrányitól. Szavallta: Mittinger Vilmos, alsó o. t. «Október 6.» írta és felolvasta Bors Emil felső o. t. «A gólyához» Tompatól. Szavallta: Brogli J. középső o. t. Záróbeszéd. Tartotta Kundler Ármin felső o. t.

IRODALOM.

A Hunyadiak és Jagellók kora. A hazafias lelkesedés vesz erőt szívünkön, midőn Fraknoi Vilmos remek előadásában és renkívül vonzó leírásában nemzetünk legfényesebb korszakának, a dicső Hunyadiak korának történetét olvassuk, a mikor hazánk hatalmának, műveltségének s gadagságának fénykorát élte és a nemzet erejét és fényét képviselő királyság legteljesebb erejében tündöklött. Viszont képtelenek vagyunk fájdalomukat elfojtani, midőn Fraknoi nevezett művében a Hunyadiak fénykorát követő Jagellók korához érünk, melyben a nemzet erejének rohamos hanyatlását s az ország pusztulását látjuk szemünk előtt lefolyni. Fraknoi ezen nagyszabású munkája mint az Athenaeum kiadásában megjelenő Magyar Nemzet Történetének negyedik kötete látott napvilágot. Az irodalmi kritika valóban csak csodálattal állhat ezen 700 lapra terjedő pompás kötetel szemben, melyben a szembeötlő 44 remek műméllet és a 300-nál több szövegvázlat épüget leköti a felületlen szemlélő figyelmét, amint lebilincseli az olvasót nagy történelemszűzünknek óriási tudással és remek stílussal megírt szövege. Négy könyvre osztva tárgyalja Fraknoi a nagyfontosságú korszak történelmét. Az első könyv I. Ulászló uralkodásával foglalkozik a vármai csatáig. A második könyvben Hunyadi János kormányzása és V. László uralkodása van ismertelve; a harmadik könyvet, mely egymaga 150 lapra terjed, teljesen Matyás király uralkodásának szenteli, a negyedikben pedig II. Ulászló és II. Lajos szomorú országglását találjuk a végzetes mohácsi vészig. Bármily nagy legyen is Fraknoi ezen részletekben mint önálló történész, mely kutató és nagy stílista, korszakos művének legfényesebb részét az ötödik könyv képezi, melyben hazánk műveltségi állapotát ismerteti 1440-től 1526-ig. Ezen 150 lapra ter-

jedő részben oly értékes dolgozatot adott, mely önmagában is elegendő arra, hogy Fraknóit renaissancekorbeli kulturtörténetünk uttörő mesterének, könyvét pedig irodalmunkra nagybecsű nyereségnek tekintsük. A munka ezen része legfényesebben van megillusztrálva; nem kevesebb mint 5 Corvin-Codex nagy szinnyomatu és heliogravure másolatát kapjuk, s az egyéb mellékletek és szövegképek oly gazdagságban váltakoznak, hogy ezen rész lapozgatása közbe valóságos történelmi kiállítás renaissance-csoportjában képzeljük magunkat. A külső dísz dolgában a tizkötetre tervezett nagy történelmi vállalat ezen negyedik kötetéről általában is ugyanazt kell mondanunk, amit az előző három kötet mindegyikénél már kijelentettünk hogy mindn újabb kötet az előzőket pompában, fényben, a képek gazdagságában és művészies kivitelében felülmúlja, és hogy büszke lehet a magyar nemzet arra, hogy van történelme, mely ily megörökítésre méltó, de arra is, hogy vannak tudósai és művészei, kik ily munkát képesek ország és világ elé állítani. Rövid másfél év mult csak el azóta, hogy e nagyszerű vállalat első kötetét vettük, s akkor büszkeséggel bár, de némi kételkedéssel néztünk a nagy feladat elé, melyet tudósaink s a kiadótársulat maguk elé szabtak; ma már teljes megnyugvással ajánljuk a művelt magyar közönségnek, hogy az Athenaeum ezen nagy történelmi vállalatát tekintse korunk egyik legnagyobb szerzős ezen a téren feltétlenül legremekelb irodalmi alkotásának. A kötet ára rendkívül olcsó; füve 6 frt, kötve pedig 8 frt.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számítási kérdés.

Egy számnak három számjegye arithmetikai progressiót képez. Maga a szám számjegyeinek összege által osztva 48-at ad, és ugyanazon számjegyek fordított sorrendben egymás mellé írva 396-tal kisebb számot adnak, mint a keresett. Melyik ez a szám?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik falu az Lüttich Belga tartományban, a hol a francziáknak győzelme volt az angolokon és a németalföldieken s Coburg hg. császári vezér legyőzte a francziákat? Mikor történtek ezen ütközetek?

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a görög bölcész Kr. e., a ki a régibb szkeptikus iskolát alapította? Azt tanította, hogy semmi sem bizonyos, a mit az ember tudni vél; állást foglalt a sophistikával szemben. Mikor született és hol?

4. Természetráji kérdés.

Melyik madár az a billegetők (motacillidae) családjából, a mely 13 cm. hosszú. Észak-Európában és Észak-Ázsiában honos, nálunk márcziustól novemberig tartózkodik?

A 40. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése
Számítási kérdés: $X = 1 - 11uz$, $y = 138 + 18uz$ és $z = 68 + 20uz$, hol $uz = 0, -1, -2, -3$ lehet. A fizetés tehát négyféleképpen történhetik. A két egyenlet ez: $10x + 5y + z = 768$ és $y = 2x + z$.
Földrajzi kérdés: Rheinwald völgy. *Történelmi kérdés:* Lothar római császár meghalt 1137-ben dec. 3-an.
Természetráji kérdés: A kaposos korpafű (Cycopodium clavatum). *Rácsrejtély:* Munka után édes a nyugalom.

A 40-ik számba közölt fejtörő kérdések helyes megfejtését beküldötték: Grossman Oszkár, Dráveczky Manó, Marikovszky László, Hodács Ágost, Hirsch Jenő, Andrásóvics János, Weisz Henrik, Pataky Antal, Vass Lajos, Molenda János, Gyarmathy László, Baranyai József, Takács Lajos, Mayer Frigyes, Szepesi Géza, Szaploneczay Mihály, Krámer Lajos, Jászoly Béla, Szabó Károly, Balázs Ferencz, Gadó Sándor, Tamásy Géza, Serédy Jenő, Pataky Antal, Palugyay Jenő, Dénes Bertalan, Kún István, Marton János, Lajos Ferencz, Kutsera Lajos, Puck Jenő, Kohn Vilmos, Ferenczy Zsigmond, Nagy Elek, Fodor Lajos, Gál Sándor, Farkas Ferencz, Wiedermann Sándor, Vargha Jenő, Szendrei Béla, Kövy Pál, Lukács János, Hegedűs Ferencz, Lampert János, Kaufman Sándor, Grosz Henrik, Geiszt Anke, Hartl László, Gyulai Dénes, Miklósy Gyula, Kristóf József, Bernáth Béla, Plank Károly, Fekete Gusztáv, Pető József, Ráder Károly, Orosz Béla, Vass Lajos, Szauer László, Károly Ignác, Kunoss Vilmos, Ternyei István, Grau József, Obermayer János, Schreiner Kálmán, Váradi Béla, Offenmüller Zsigmond, Ács János, Kövesi Albert, Bodó Lajos, Ehrenfeld Jenő, Báder Gusztáv, Alföldi L., Gadó Sándor, Dauermann Károly, Bernát Béla, Szegfi Mór, Asztalos Béla. A kitűzött könyvjutalmat Asztalos Béla (Budapest Döbrentey-tér 3.) nyerte el.

Szerkesztői telefon.

Grün A. Jászberény. Mi addig nem intézkedhetünk, míg közelebbi címét nem közli. — Perl J. Átadtuk a rovatvezetőnek. — B. J. Kaposvár. „A vén tanító” meg sem közelíti a „Vén deák”-ot. — N. Gy. A gondolatok jök, de a vers igen gyöngé. — L. J. Debreczen. A kérdéses cikket lehetetlen közölnünk. — B. L. A tudósítás későn jött. — B. Kálmán. A beküldött dolgozat csinos, de hogy miért nem közölhetjük, megtudhatja, ha lapunk aug. 16-iki 33-ik számát olvassa. F. L. Bpest. A tudósítást köszönjük, de az már a mult számunkban megjelent.

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26803. sz. alatt
 A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:
 Egész évre ... .. 4 frt.
 Fél évre ... .. 2 frt.
 Negyed évre ... .. 1 frt.
 Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
 főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
 Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
 KIADÓHIVATAL:
 Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
 KÉZIRATOKAT
 nem adunk vissza.

Halottak napján.

Ez a *fájdalom* napja: a mikor öt világrézben omlanak a könnyek, szakadoznak a behegedt sebek és szárnyrakelnek a búbanatos sóhajok.

Ez az *emlékezés* napja: a mikor elnémul az életnek siketítő, önmagunkra gondolatotó piaci zaja, a mikor a nagy világnak szépségeiből csak egy vagy több domborodó sir ietezik számunkra és gondolatainkat, érzelmeinket egy vagy több lény tölti be, a ki nem időzik többé körünkben, kin semmi földi, érzeki nincsen immár. Az elvesztettek, az édeseken, a drágákon jár borongó emlékezésünk.

Ez az *egyenlőség* napja: a mikor mindnyájan egyformák vagyunk az emlékezésben és fájdalomban, a mikoron hatalmast és lenyüggöttet egyaránt *egy* megszentelt érzés, *egy* kenetteljes gondolat tölt el. Sós a köny és megenyhítő, peregien bár végig a koldusnak vihar verte arcán, vagy a dűsnak naptul-széltilt őt vonásain.

Ez a *megalázkodás* napja: a mikor legörnyesztí kevély fejünkkel a gyarlóság töredelmes tudata. Ránk nehezkeedik a sujtó eszme, hogy porból lettünk, porrá leszünk. Mi a mi nagyságunk, pompánk, dicsőségünk, büszkeségünk? Hiuságok hiusága! Kérlelhetetlenül ránk talál az utolsó nap és az a másik, a legeslegutolsó: dies irae, dies illa....

De mit használ a mardosó önkínzás? E napon ne elegyedjen gondolataink közé a kétely sötétes árnya, ne homályosítsa el jámbor érzelmeinket az éggel tusakodó dacz boruja,

miképen a láng fényét megcsökkenti a vele elvegyülő füst gomolygása.

Csak a kiellen lelkü, hitet, eszményt költészetet kikaczagó lény bolyonghat ma meg nem illetődve a sirkert utain. Halottak napja a halottaké és azoké, a kik *hisznek!* És az a nap nem csak a megalázkodás napja: a *fölemelkedés* is! Olyanok vagyunk, mint a mesebeli királyfi, ki rut alakba lenyüggözve epekedik, de időnként vissza kapja világszép formáját. Mi is levetköztük magunkról a hétköznap kicsinyes, érdes mezét és beleszokva a mulandóság gondolatába, lelkünk magasabb röptére ered, megnyílik előtte az *út*, az *erény*, az *élet*, mely nem földi.

Ez a nap a fölemelkedés napja! Ezt beszéli a melábusan mosolygó őszi verőfény, melynek sugarai gyöngé aranyba vonják a büszke márványormokat, az egyszerű fakereszteket és a fáknak tar koronáit. Ezt beszéli a felhőtelen, kék ég. Jerünk! Élvezzük e fölemelkedésnek méla gyönyörét.

Az emberár egy-egy hatalmas, pazarul pompázó mauzoleum felé sodor bennünket. Alattuk elhunyt jeleseink nyugosznak békén. És a levegőben mintha ott suttogna büszke szavuk: Non omnis moriar! Itt a tanúsága ennek. Siremlékük körül ezren és ezren megfordulnak, szentelt emléküknak egy nemzet rójja le a hódolat adóját.

Tovább! A nagyok koporsója fölött nem emelkedik mindig arannyal cifrázott márvány és porfir - obelisz, nem buslakodik szomorufűz vagy gyászciprus. De az érdem, a nagyság ezen